

SUOMEN
KOULUHISTORIALLISEN
SEURAN
VUOSIKIRJA
1999

*Kasvatuksen
monimuotoinen
sarka*

SUOMEN
KOULUHISTORIALLISEN
SEURAN
VUOSIKIRJA
1999

*Kasvatuksen
monimuotoinen
sarka*

KOULU JA MENNEISYYS XXXVII

---

*Kirjassa esiintyvät valokuvat on saatu kirjoittajilta,
jotka ovat ottaneet ne itse lähes poikkeuksetta.*

---

*Kasvatuksen
monimuotoinen
sarka*

ISSN 0780-7694

COPYRIGHT: SUOMEN KOULUHISTORIALLINEN SEURA

GRAFIikka: HEIKKI KALLIOMAA

TAITTO: JOUKO KAURANNE

2. painos

Gummerus Kirjapaino Oy
Saarijärvi 2000

Kirjoittajat

Sirkka Ahonen, KT, reht., dos. Helsingin Yliopisto

Irina Buchberger, prof. Helsingin yliopisto

Saara Hakaste, KT, dos. Helsingin Yliopisto, reht. Lahden kaupungin Kiveriön ala-asteen koulu

Martti T. Kuikka, professori Helsingin yliopisto

Antti Lappalainen, FT, dos.

Jyrki Männistö, KT, vanh.leht., Tampereen Norm.koulu

Esko Nikander, FT, yliassistentti Tampereen Yliopisto

Anni Punto, THO, KT, etäopettaja

Jukka Rantala, FT, dos., leht. Hgin Yliopiston Op.koul.lait.

Vesa Tuominen, FT, reht. Pohjois-Karjalan Opisto

Hannu Välimäki, TT, KT, Keuruun ya:n reht. eläkkeellä

Sisältö

Kirjoittajat	5
Sisältö	6
Saatesanat	7
Antti Lappalainen, Martti T. Kuikka - opettaja ja tiedemies	9
Martti T. Kuikka, Humanism in Schoolpolicy in Finland after 1945	26
Sirkka Ahonen, Kouluhistorian vaihtuvat paradigmat	32
Irina Buchberger, Mikä äidinkieli?	52
Saara Hakaste, Kasvatuksen historiaa kansainvälisesti	73
Jyrki Männistö, Kieliryhmien koulurettelöt itenäisyyden alussa	96
Esko Nikander, Idea hyvästä opettajasta 1920- ja 1930- lukujen Suomessa	120
Anni Punto, Terveystieteiden soveltuvuuskokeet	134
Jukka Rantala, Kansakoulunopettajat ja kapina	158
Vesa Tuominen, Brander-suku karjalaisena kansanvalistajana	179
Hannu Välimäki, Teologia - uskonnonpedagogiikka - kasvatustiede	199
Luettelo Seuran vuosikirjoista 1935-1998	221
TABULA GRATULATORIA	232

Saatesanat

Suomen Kouluhistoriallinen Seura julkaisee nyt 37. vuosikirjansa. Se ilmestyy juhla kirjana seuran pitkäaikaisen esimiehen, professori Martti Tapani Kuikan täyttäessä 60 vuotta Tapaninpäivänä 26.12.1999.

Juhlakirjan toimituskunnan jäsenet Saara Hakaste, Jouko Kauranne, Antti Lappalainen ja Erkki Merimaa lähestyivät professori Kuikan ohjausta saaneita tutkijoita pyytäen heitä osallistumaan kirjoitustyöhön. Esitys sai myönteisen vastaanoton. Tämä juhla kirjana on koottu kertyneistä artikkeleista. Martti T. Kuikan monipuolinen elämäntyö erityisesti Helsingin yliopiston opettajana ja kasvatuksen historian tutkijana saa oman esittelynsä.

Suomen Kouluhistoriallinen Seura kiittää kaikkia kirjoittajia hyvästä yhteistyöstä. Kukin kirjoittaja vastaa artikkelinsa sisällöstä.

Tämän teoksen julkaisemista tukeneet henkilöt on merkitty Tabula gratulatoriaan teoksen loppusivuille. Kiitämme heitä ja toivomme yhdessä onnea ja menestystä seuramme esimiehelle hänen merkkipäivänään ja alkavalle uudelle vuosituhannelle.

Helsingissä marraskuun 16. päivänä 1999

Saara Hakaste Jouko Kauranne

Antti Lappalainen Erkki Merimaa

Martti T. Kuikka

60 vuotta

26.12.1999